

Z prawnej problematyki uprawnienia informacyjnego w świetle ustawy o ochronie prawnej odmian roślin

1. Wprowadzenie

W ustawodawstwie polskim wyłączne prawo hodowcy do odmian roślin obejmuje: wytwarzanie lub rozmnażanie, przygotowanie do rozmnażania, oferowanie do sprzedaży, sprzedaż lub inne formy zbywania, eksport, import i przechowywanie, materiału siewnego odmiany chronionej¹. Dotyczy ono także materiału ze zbioru lub produktów wytworzonych bezpośrednio z tego materiału, jeżeli hodowca nie miał możliwości wykonywania wyłącznego prawa w odniesieniu do materiału ze zbioru wykorzystanego jako materiał siewny. Również w zakresie ochrony prawnej znajduje się zarobkowe korzystanie przez hodowcę z danej odmiany, w tym komercyjne wykorzystanie uzyskanego materiału siewnego².

Problematyka ochrony prawnej odmian roślin może być rozważana z różnych punktów widzenia³. Z jednej strony ustawodawca wskazuje na korzyści

¹ Regulacja prawna wyłącznego prawa hodowcy zawarta jest w ustawie z 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin, t.jedn.: Dz. U. 2003, Nr 137, poz. 1300 ze zm. (dalej jako: u.o.p.o.r.).

² Por. art. 2 ust. 1 pkt 16 oraz art. 21 i 22 u.o.p.o.r.

³ Na temat ochrony prawnej odmian roślin, w tym uprawnień informacyjnych hodowcy zob. szczególnie M. Korzycka, P. Gała, *System prawa prywatnego*, t. 14a: *Prawo własności przemysłowej*, red. R. Skubisz, Warszawa 2012; K. Felchner (red.), *Ustawa o ochronie prawnej odmian roślin. Komentarz*, Warszawa 2009; K. Jasińska, *Dochodzenie roszczeń z tytułu naruszenia praw własności intelektualnej – zagadnienia proceduralne*, w: M. Załucki (red.), *Ochrona własności intelektualnej w Polsce. Podstawowe mechanizmy i konstrukcje*, Warszawa 2011; eadem, *Charakter roszczenia o nakazanie udzielenia informacji z art. 23a ust. 1 ustawy o ochronie prawnej odmian roślin – majątkowy czy niemajątkowy?*, „Zeszyty Naukowe Uni-

ekonomiczne, jakie uzyskuje hodowca przez objęcie ochroną prawną materiału ze zbioru wykorzystanego jako materiał siewny, z drugiej – daje odpowiednie roszczenia służące jego realizacji. Brak wiedzy hodowcy o ilości materiału ze zbioru wykorzystanego jako materiał siewny jego odmiany uniemożliwiłoby egzekwowanie przyznanych mu praw. Zapewniając hodowcom realne środki ochrony, ustawodawca przyznał im uprawnienie do występowania z wnioskami o udzielenie informacji dotyczących materiału ze zbioru wykorzystywanego jako materiał siewny. Nieudzielenie odpowiedzi przez podmiot zobowiązany aktualizuje roszczenie o nakazanie udzielenia informacji. Zobowiązany ma zatem obowiązek udzielenia odpowiedzi pozytywnej bądź negatywnej. Istotą uprawnienia informacyjnego z art. 23a i 23b u.o.p.o.r. jest zatem dostarczenie hodowcy wiedzy o ilości materiału ze zbioru wykorzystanego jako materiał siewny jego odmiany, a co za tym idzie – uzyskanie danych potrzebnych do obliczenia wysokości należnej mu z tego tytułu opłaty. Jednakże z analizy aktualnego orzecznictwa⁴ wynika, że podmioty uprawnione napotykać liczne utrudnienia w pozyskaniu niezbędnych informacji.

Podjęta tematyka wydaje się niezmiernie istotna, chociażby ze względu na różnorodność problemów prawnych związanych z realizacją uprawnień informacyjnych hodowcy. By je usystematyzować, należy w pierwszej kolejności określić pojęcie i zakres ochrony prawnej odmian roślin oraz przesłanki przyznania ochrony odmianom roślin. Ze względu na to, że zagadnienia te są podejmowane na wielu poziomach, poza regulacją krajową konieczne jest przedstawienie unijnych ram prawnych o charakterze ogólnym oraz rozważenie możliwości zastosowania zasad wykładni prounijnej. Dodatkowo jeżeli potraktujemy roszczenie o nakazanie udzielenia informacji jako roszczenie

wersytetu Jagiellońskiego” 2014, z. 124, s. 78–90; J. R. Antoniuk, *Postępowanie o udzielenie informacji w związku z naruszeniem własności intelektualnej jako rodzaj postępowania cywilnego*, „Przegląd Sądowy” 2014, nr 11–12, s. 144–163; S. Sołtysiński, A. Nowicka, *Uwagi o projekcie ustawy wdrażającej Dyrektywę 2004/48/WE w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2006, nr 4; T. Tischner, A. Targosz, *Komentarz do zmiany art. 36(a) ustawy o ochronie prawnej odmian roślin wprowadzonej przez Dz. U. z 2007 r. Nr 99 poz. 662*, Lex/el 2008.

⁴ Zob. np. postanowienia SN: z 27 marca 2008 r., II CZ 4/08, Lex, nr 627218; z 9 lipca 2009 r., II PK 240/08, Lex, nr 535829; z 10 kwietnia 2002 r., IV CZ 29/20, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2003 nr 4, poz. 52; z 3 grudnia 2002 r., I CZ 163/02, OSP 2004/5, poz. 60; wyroki SA w Szczecinie z 10 maja 2012 r., I ACa 159/12, OSA 2012/12, poz. 33 oraz z 14 listopada 2012 r., I ACa 601/12, Lex, nr 1246867; wyrok SA w Łodzi z 17 października 2013 r., I ACa 538/13; wyrok SA w Gdańsku z 22 marca 2013 r., V ACa 78/13, Lex, nr 1322463; wyrok SO we Wrocławiu z 5 grudnia 2013 r., I C 880/13, niepubl.

procesowe, to ważne jest również przedstawienie zasad jego dochodzenia na drodze sądowej.

Celem rozważań jest próba udzielenia odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu regulacja prawna zapewnia realizację uprawnień informacyjnych hodowcy. Trudno w ograniczonych ramach artykułu uwzględnić wszystkie aspekty niniejszej tematyki. Dlatego podjęte rozważania mają charakter bardziej syntetyczny, a analizie zostaną poddane jedynie wybrane akty normatywne.

2. Prawo wyłączne hodowcy do ochrony odmian roślin

Prawne aspekty ochrony odmian roślin, w tym uprawnienia informacyjno-kontrolne hodowcy, zostały zawarte w ustawie z 23 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin. Reguluje ona w sposób kompleksowy krajowy system ochrony odmian roślin. Przepisy ustawy przyznają hodowcy uprawnienie do uzyskania ochrony nowej odmiany rośliny za pomocą wyłącznego prawa. Należy ono do praw wyłącznych na dobrach niematerialnych z zakresu własności intelektualnej⁵. Zgodnie z treścią art. 4 ust. 1 i 2 u.o.p.o.r. hodowca może ubiegać się o przyznanie wyłącznego prawa, jeżeli odmiana jest odrębna, wyrównana, trwała oraz nowa, a jej nazwa odpowiada wymaganiom ustawy. O przyznanie wyłącznego prawa może ubiegać się również osoba, która nabyła od hodowcy, na podstawie pisemnej umowy, prawa do wyhodowanej albo odkrytej i wyprowadzonej przez niego odmiany. Uzyskanie prawa przyznaje hodowcom zarówno ochronę wyhodowanej albo odkrytej i wyprowadzonej odmiany, jak i możliwość zarobkowej eksploatacji materiału siewnego z chronionej odmiany.

Podmiotem uprawnionym z tytułu wyłącznego prawa jest hodowca. W świetle art. 2 ust. 1 pkt 7 u.o.p.o.r. hodowcą jest osoba, która wyhodowała albo odkryła i wyprowadziła odmianę, albo jest lub była pracodawcą osoby, która wyhodowała albo odkryła i wyprowadziła odmianę. Za hodowcę uznaje się również osobę, która zawarła umowę, w ramach której inna strona tej umowy wyhodowała albo odkryła i wyprowadziła odmianę, albo jest następcą prawnym wyżej wskazanych osób. Przez wyhodowanie odmiany należy rozumieć czynności zmierzające do stworzenia nowej odmiany, przy czym bez znaczenia jest tu rodzaj zastosowanej techniki. Natomiast odkrycie i wy-

⁵ Zob. szerzej F. Zoll, *Prawa na dobrach niematerialnych*, w: Z. Cybichowski (red.), *Encyklopedia podręczna prawa publicznego*, t. 2, Warszawa 1929, s. 705 i n., oraz uzasadnienie uchwały SN z 17 września 2009 r., III CZP 57/09, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna” 2010, nr 4, poz. 49.

prowadzenie odmiany obejmuje sytuację, kiedy dana osoba odkrywa już istniejącą w przyrodzie odmianę i przez zastosowane działania hodowlane doprowadza tę odmianę do poziomu zapewniającego jej wyrównanie i trwałość⁶.

Przedmiotem ochrony jest odmiana. Zgodnie z definicją odmiany zawartą art. 2 ust. 1 pkt 1 u.o.p.o.r. jest nią zbiorowość roślin w obrębie botanicznej jednostki systematycznej najniższego znanego stopnia⁷. Odmiana charakteryzowana jest za pomocą następujących cech: powinna ona być oznaczona na podstawie właściwości wynikających z genotypu⁸, powinna odróżniać się od każdej innej zbiorowości roślin na podstawie co najmniej jednej z przejawianych wartości oraz pozostaje niezmieniona po rozmnożeniu. Odkryta lub wprowadzona przez podmiot uprawniony odmiana uzyskuje status chronionej po przejściu przez hodowcę przez procedurę⁹ zgłoszenia jej do Centralnego Ośrodka Badania Odmian Roślin Uprawnych (COBORU) i uzyskaniu pozytywnej decyzji jego dyrektora. W ten sposób hodowca uzyskuje prawo do ochrony odmiany i zarobkowego jej wykorzystania. Zarówno za złożenie wniosku o przyznanie wyłącznego prawa, badanie OWT¹⁰ oraz przyznanie i utrzymywanie wyłącznego prawa Centralny Ośrodek pobiera opłaty¹¹.

Po uzyskaniu wyłącznego prawa podstawowym obowiązkiem hodowcy jest zachowanie odmiany. Zachowanie odmiany, w myśl art. 2 ust. 1 pkt 6 u.o.p.o.r., oznacza działalność zmierzającą do wytworzenia materiału siewnego tej odmiany, który zapewni jej charakterystyczne właściwości, wyrównanie i trwałość. Do obowiązków hodowcy należy również dostarczanie Centralnemu Ośrodkowi bezpłatnie materiału siewnego odmiany oraz materiału

⁶ D. Marek, *Komentarz do art.2 ustawy o ochronie prawnej odmian roślin*, teza 8 w: K. Felchner (red.), *Ustawa o ochronie prawnej odmian roślin, Komentarz*, Warszawa 2009, Lex/el 2009.02.01.

⁷ Zob. także art. 3 ust.1 pkt 1 ustawy z 9 listopada 2012 r. o nasennictwie, Dz. U. 2012, poz. 1512.

⁸ Zob. także pkt 30 dyrektywy 98/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 6 lipca 1998 r. w sprawie ochrony prawnej wynalazków biotechnologicznych, Dz. Urz. UE L 213 z 30 lipca 1998 r.

⁹ Zob. szerzej na temat procedury zgłoszenia i oceny odmiany www.coboru.pl oraz J. Szymczyk, *Odmianoznawstwo i ocena odmian*, Poznań 2006, s. 166–187.

¹⁰ Badania odrębności, wyrównania i trwałości (OWT) odmian prowadzone są wedle metodyk opracowanych przez COBORU na podstawie protokołów Wspólnotowego Urzędu Odmian Roślin (CPVO) oraz wytycznych Międzynarodowego Związku Ochrony Nowych Odmian Roślin (UPOV), zob. szerzej www.coboru.pl.

¹¹ Zob. rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 17 lutego 2004 r. w sprawie opłat za złożenie wniosku o przyznanie prawa do ochrony wyhodowanej albo odkrytej i wyprodukowanej odmiany, a także zarobkowego korzystania z niej, badanie odrębności, wyrównania i trwałości, przyznanie i utrzymywanie wyłącznego prawa, Dz. U. 2004, Nr 60, poz. 567.

siewnego składników używanych do wytwarzania odmiany, w ilościach niezbędnych do przeprowadzenia badań OWT¹². Na wniosek Centralnego Ośrodka hodowca powinien udzielić informacji i wyjaśnień dotyczących odmiany oraz umożliwić wgląd do jej dokumentacji.

Wyłączne prawo do ochrony odmian roślin podlega dziedziczeniu. Może też stanowić przedmiot obrotu w drodze umowy zawartej w formie pisemnej. Stosownie do treści art. 74 § 1 k.c. zastrzeżenie formy pisemnej, bez rygoru nieważności, ma ten skutek, że w razie niezachowania zastrzeżonej formy nie jest w sporze dopuszczalny dowód z zeznań świadków lub z przesłuchania stron na fakt dokonania czynności.

Hodowcy przysługuje prawo wyboru procedury rejestracji prawa¹³. Może on skorzystać albo z krajowego systemu ochrony odmian roślin, albo z ochrony na podstawie rejestracji prawa we Wspólnotowym Urzędzie Odmian Roślin (CPVO), będącym odpowiednikiem polskiego COBORU. Należy zauważyć, że w zakresie ochrony odmian roślin zarówno w prawie unijnym, jak i w polskim obowiązuje zasada niezależności rejestracji oraz zakaz łączenia ochrony na poziomie wspólnotowym i krajowym. Stosownie do treści art. 4 ust. 6 u.o.p.o.r. wyłącznego prawa nie przyznaje się, jeżeli odmiana została zgłoszona do ochrony albo jest chroniona przez CPVO. Oznacza to, że hodowcy, któremu w zakresie tych samych odmian przyznano wyłączne prawo wspólnotowe, nie przysługuje jednocześnie wyłączne prawo krajowe¹⁴. Natomiast w sytuacji, w której hodowca uzyskał wyłączne prawo krajowe, a następnie uzyskał prawo wspólnotowe do tej samej odmiany, to wówczas jego uprawnienia krajowe ulegają zawieszeniu.

¹² Zob. rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 1 marca 2004 r. w sprawie ilości materiału siewnego niezbędnej do przeprowadzenia badania odrębności, wyrównania i trwałości oraz terminów jego dostarczenia, Dz. U. 2004, Nr 60, poz. 568.

¹³ Międzynarodowe regulacje prawne w zakresie ochrony prawnej odmian roślin zawarte są: w Porozumieniu w sprawie handlowych aspektów własności intelektualnej (TRIPS), stanowiącego załącznik 1C do Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO) podpisanego w Marrakeszu 15 kwietnia 1994 r., Dz. U. 1996, Nr 36, poz. 143; Międzynarodowej konwencji ochrony nowych odmian roślin (UPOV) z 2 grudnia 1971 r., zrewidowanej w Genewie w dniach 10 listopada 1972 r., 23 października 1978 r., 19 marca 1991 r. – postanowienia UPOV wiąże członków Międzynarodowego Związku ds. Ochrony Nowych Odmian Roślin, w tym Polskę od 1989 r.; ochrona regionalna zawarta jest w rozporządzeniu Rady (WE) nr 2100/94 z 27 lipca 1994 r. w sprawie wspólnotowego systemu ochrony odmian roślin, Dz. Urz. UE L 227 z 1 września 1994 r., s. 1; w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1768/95 z 24 lipca 1995 r. ustanawiającym przepisy wykonawcze do ww. rozporządzenia, Dz. Urz. UE L 173 z 25 lipca 1995 r., s. 14.

¹⁴ Por. wyrok SN z 18 grudnia 2006 r., II PK 17/06, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Pracy” 2008, nr 1–2, poz. 8.

3. Zobowiązanie do udzielenia informacji i instytucja „odstępstwa rolnego”

W celu zabezpieczenia interesów hodowców przyznano im uprawnienie do pozyskiwania informacji dotyczących materiału ze zbioru wykorzystywanego jako materiał siewny. Zostało ono skonkretyzowane w art. 23a u.o.p.o.r.¹⁵ Norma zawarta w tym artykule nakłada na posiadacza gruntów rolnych i ich organizację obowiązek złożenia oświadczenia o wykorzystaniu lub niewykorzystaniu jako materiału siewnego, materiału ze zbioru odmian roślin chronionych, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku. Z uprawnieniem hodowcy związany jest obowiązek udzielenia odpowiedzi. Został on również nałożony na Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa. Natomiast stosownie do treści art. 23b u.o.p.o.r. na przetwórcy albo organizacji przetwórców ciąży obowiązek przekazania hodowcom albo organizacjom hodowców, na ich wniosek, pisemnej informacji dotyczącej usługi przygotowania do rozmnażania materiału ze zbioru, o którym mowa w art. 23 ust. 2 pkt 1 u.o.p.o.r., na materiał siewny, wykonanej dla posiadacza gruntów rolnych w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku.

Jednocześnie ustawodawca w art. 23–23c u.o.p.o.r. wprowadza z jednej strony instytucję odstępstwa rolnego, a z drugiej – podejmuje kwestie umów zawieranych pomiędzy hodowcą a innymi podmiotami w zakresie wyłącznego prawa do odmiany. Wobec tego przedmiotem objętej nimi regulacji czyni problematykę korzystania przez posiadaczy gruntów rolnych z materiału ze zbioru jako materiału siewnego odmian roślin chronionych wyłącznym prawem. Poza materiałem ze zbioru wykorzystywanym w ramach odstępstwa rolnego materiał ze zbioru nie jest w żaden sposób objęty monopolem hodowcy.

Co do zasady posiadacz gruntów rolnych może, za opłatą uiszczaną na rzecz hodowcy, używać materiału ze zbioru jako materiału siewnego odmiany chronionej wyłącznym prawem, jeżeli materiał ten uzyskał w posiadanym gospodarstwie rolnym i użyje go na terenie tego gospodarstwa rolnego. Wysokość tej opłaty, sposób oraz termin jej uiszczenia są ustalane w umowie zawartej między: hodowcą a posiadaczem gruntów rolnych albo hodowcą

¹⁵ Żądanie informacyjne przewidziane jest również w unijnych przepisach dotyczących ochrony własności intelektualnej w rolnictwie: w rozporządzeniu Rady (WE) nr 2100/94 z 27 lipca 1994 r. w sprawie wspólnotowego systemu ochrony odmian roślin, Dz. Urz. UE L 227, 1994, s. 1 oraz w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1768/95 z 24 lipca 1995 r. ustanawiającym przepisy wykonawcze do ww. rozporządzenia Rady, Dz. Urz. UE L 173, 1995, s. 14.

a organizacją reprezentującą posiadaczy gruntów rolnych bądź organizacją hodowców a posiadaczem gruntów rolnych, bądź też organizacją hodowców a organizacją reprezentującą posiadaczy gruntów rolnych – z tym że wysokość opłaty nie powinna przekraczać wysokości opłaty licencyjnej za daną kategorię materiału siewnego, ustalonej przez hodowcę tego materiału. Jeżeli wskazana umowa nie została zawarta, to zgodnie z art. 23 ust. 5 u.o.p.o.r. opłata uiszczana na rzecz hodowcy wynosi 50% opłaty licencyjnej za daną kategorię materiału siewnego, ustalonej w danym roku przez hodowcę tego materiału. Jeżeli posiadacz gruntów rolnych nie uiszcza oznaczonej opłaty, to hodowca może żądać od niego zapłaty odsetek ustawowych za opóźnienie za każdy dzień zwłoki.

Umowę uregulowaną w art. 23 ust. 4 u.o.p.o.r. można uznać za nienazwaną umowę o korzystanie z wyłącznego prawa do odmiany w ramach instytucji odstępstwa rolnego. Zgodnie z zasadą swobody umów jej stronom (hodowca lub organizacja hodowców oraz posiadacz gruntów rolnych lub organizacja posiadaczy gruntów rolnych) przysługuje swoboda w ukształtowaniu treści takiej umowy.

Instytucja odstępstwa rolnego zasadniczo polega na odstąpieniu od zasady, że korzystanie z wyłącznego prawa do odmiany wymaga zgody hodowcy wyrażonej w drodze umowy licencyjnej. W zaproponowanym ujęciu posiadacz gruntów rolnych zyskuje uprawnienie bez zgody hodowcy do wykorzystania we własnym gospodarstwie materiału ze zbioru jako materiału siewnego odmiany chronionej wyłącznym prawem. Słusznie w doktrynie wskazano, że odstępstwo rolne stanowi rodzaj „dozwolonego użytku” od wyłącznego prawa hodowcy do odmiany rośliny jako prawa z zakresu szeroko pojętej własności intelektualnej¹⁶. Z mocy art. 23 ust. 3 u.o.p.o.r., bez uiszczania opłaty na rzecz hodowcy, materiału ze zbioru jako materiału siewnego odmiany chronionej wyłącznym prawem mogą używać posiadacze gruntów rolnych o powierzchni: do 10 ha – w przypadku odmiany chronionej wyłącznym prawem będącej odmianą ziemniaka oraz do 25 ha – w przypadku odmiany chronionej wyłącznym prawem, będącej odmianą bobiku, grochu siewnego, jęczmienia, kukurydzy, lnu zwyczajnego (oleistego), lucerny siewnej, łubinu wąskolistnego, łubinu żółtego, owsa, pszenicy twardej, pszenicy zwyczajnej, pszenżyta, rzepaku, rzepiku, wyki siewnej, żyta. Jeśli zatem posiadacz gruntów rolnych nie jest tzw. drobnym rolnikiem, o którym mowa w przepisie

¹⁶ K. Felchner, Ż. Pacud, *Ochrona roślin w prawie własności przemysłowej – porównanie modelu ochrony patentowej i ochrony wyłącznym prawem hodowcy*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2015, nr 1, s. 26.

art. 23 ust. 3 u.o.p.o.r., to wówczas konsekwencją instytucji odstępstwa rolnego dla posiadacza gruntu rolnego są następujące zobowiązania: obowiązek zapłaty wynagrodzenia z tytułu wykorzystania materiału ze zbioru jako materiału siewnego odmiany chronionej wyłącznym prawem; obowiązek udzielenia pisemnej informacji o korzystaniu bądź niekorzystaniu z odstępstwa rolnego w odpowiedzi na uprzedni pisemny wniosek hodowcy (lub organizacji hodowców); obowiązek poddania się kontroli zgodności ww. informacji ze stanem faktycznym. Ich celem jest osiągnięcie pewnego kompromisu pomiędzy interesami hodowców związanych z instytucją odstępstwa rolnego jako wyłomem w ich monopolu.

Zakres informacji dotyczących pisemnego wniosku o ich udostępnienie został uregulowany w art. 23a ust. 2–4 u.o.p.o.r. Wniosek ten zawiera w szczególności: imię i nazwisko oraz adres miejsca zamieszkania albo nazwę i adres siedziby hodowcy; wskazanie: a) odmiany lub odmian, w odniesieniu do których hodowca albo organizacja hodowców wnioskuje o udzielenie informacji, b) wysokości opłaty licencyjnej dla poszczególnych odmian roślin. Regulując zakres żądanych informacji, ustawodawca użył zwrotu „w szczególności”, co może sugerować, że wskazane dane stanowią preferowane przez niego informacje. Niemniej przypomnieć należy o podnoszonej już wyżej swobodzie kontraktowej, w ramach której to zasadniczo stronom przysługuje zarówno dookreślenie, czy i ewentualnie jakie informacje posiadacz gruntów rolnych będzie przekazywał hodowcy. Natomiast w przypadku braku odpowiedniej umowy, o którym mowa w art. 23a ust. 4 u.o.p.o.r., celem podjęcia „działań informacyjnych” jest pozyskanie danych umożliwiających identyfikację posiadacza gruntu rolnego, identyfikację działek rolnych w rozumieniu przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego posiadacza gruntów rolnych oraz uzyskanie oświadczenia o korzystaniu bądź niekorzystaniu z materiału siewnego wraz z podaniem nazw odmian, w stosunku do których wyłączne prawo posiada hodowca. Posiadacz gruntów rolnych powinien również podać dane co do ilości materiału ze zbioru, o którym mowa w art. 23 ust. 2 pkt 1 u.o.p.o.r., wykorzystanego jako materiał siewny, wielkości powierzchni gruntów rolnych, na której materiał ten został użyty, oraz imię i nazwisko, a także adres miejsca zamieszkania albo nazwę i adres siedziby przetwórcy, który wykonał dla niego usługę przygotowania do rozmnażania materiału ze zbioru na materiał siewny. Udostępnieniu podlegają także dane podmiotu, od którego kwalifikowany materiał siewny odmiany lub odmian został nabyty wraz ze wskazaniem ilości tego materiału. Na wniosek hodowcy przetwórcą bądź or-

ganizacja przetwórców zobowiązani są udzielić informacji dotyczącej usługi przygotowania do rozmnażania materiału ze zbioru wykonanej dla posiadacza gruntów rolnych.

Hodowca posiada uprawnienia kontrolne w zakresie przedstawionych mu informacji. Możliwość i zakres kontroli informacji uzyskanych w trybie przepisów art. 23a u.o.p.o.r. uzależniona jest od tego, czy strony zawarły umowę w zakresie odstępstwa rolnego i od jej treści, czy też umowy takiej nie zawarły. Strony w ramach umowy mogą bowiem zmodyfikować ustawowe zasady kontroli lub nawet je wyłączyć. W razie braku umowy kontrola przeprowadzana jest wprost. Kontrola wprost, o której mowa w art. 23c ust. 4 u.o.p.o.r., polega na badaniu dokumentów, umożliwieniu wstępu na grunty rolne, do budynków i pomieszczeń gospodarczych, innych obiektów o przeznaczeniu gospodarczym oraz środków transportu. Po zakończeniu kontroli sporządzany jest protokół, który podpisuje przeprowadzający kontrolę i kontrolowany. W sytuacji odmowy podpisania protokołu przez kontrolowanego na protokole kontrolujący sporządza stosowną adnotację.

W doktrynie został wyrażony pogląd¹⁷, że uprawnienia hodowcy wynikające z art. 23a u.o.p.o.r. można porównać do uprawnień twórcy zawartych w art. 47 ustawy z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹⁸. Nie jest to pogląd podzielany przez wszystkich przedstawicieli doktryny, jednakże zasługuje chociażby na marginalne omówienie. W art. 47 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych ustawodawca przewidział, że jeżeli wynagrodzenie twórcy zależy od wysokości wpływów z korzystania z utworu, twórca ma prawo do otrzymania informacji i wglądu w niezbędnym zakresie do dokumentacji mającej istotne znaczenie dla określenia wysokości tego wynagrodzenia. Celem tego artykułu jest zarówno zapewnienie twórcy kontroli nad prawidłowością obliczenia wynagrodzenia uzyskiwanego od nabywcy, jak i umożliwienie ustalenia wysokości tego wynagrodzenia w sytuacji braku spełnienia świadczenia¹⁹. Jednakże jeśli szukać dalej pewnych podobieństw w kwestii prawa do informacji z przepisami ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, to bliższe może być w omawianym zakresie odniesienie do przepisów art. 105 ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Stosownie do treści art. 105 ust. 1 przywołanej ustawy, domniemywa się, że organizacja zbiorowego zarządzania jest uprawniona do

¹⁷ T. Targosz, K. Włodarska-Dziurzyńska, *Umowy przenoszące autorskie prawa majątkowe*, Warszawa 2010, Lex/el 2010.

¹⁸ T.jedn.: Dz. U. 2016, poz. 666.

¹⁹ Ibidem.

zarządzania i ochrony w odniesieniu do pól eksploatacji objętych zbiorowym zarządzaniem oraz że ma legitymację procesową w tym zakresie. Na domniemanie to nie można się powołać, gdy do tego samego utworu lub artystycznego wykonania rości sobie tytuł więcej niż jedna organizacja zbiorowego zarządzania. Zgodnie z art. 105 ust. 2 ustawy w zakresie swojej działalności organizacja zbiorowego zarządzania może się domagać udzielenia informacji oraz udostępnienia dokumentów niezbędnych do określenia wysokości dochodzonych przez nią wynagrodzeń i opłat. W rozważanym zakresie wskazać należy, że informacja uzyskiwana na gruncie art. 23a ustawy o ochronie prawnej odmian roślin w swojej istocie nie dotyczy wysokości wpływów posiadacza gruntów z tytułu korzystania z wyłącznego prawa do odmiany w ramach odstępstwa rolnego, ale służy kontroli tego, czy rozliczył się on z hodowcą z tytułu takiego korzystania. Ze względu na charakter prawny wyłącznego prawa do odmiany, które w swojej istocie jest raczej zbliżone do Prawa własności przemysłowej²⁰, tego rodzaju porównania należy stosować bardzo ostrożnie.

4. Pojęcie sprawy cywilnej i drogi sądowej do dochodzenia roszczeń hodowcy

Roszczenie informacyjne sformułowanie w art. 23a u.o.p.o.r. ma charakter kontrolny. Jego celem jest ustalenie, czy posiadacz gruntów rolnych korzystał z instytucji odstępstwa rolnego, a w razie pozytywnego ustalenia to, czy wywiązywał się z obowiązku zapłaty z tego tytułu. Z pojęciem roszczenie łączy się to, że stronie uprawnionej powinno przysługiwać prawo domagania się, aby właściwy organ wydał rozstrzygnięcie, w ramach którego nakazywałby stronie przeciwnej udzielenia stosownych informacji, jeżeli strona ta uchyła się od udzielenia odpowiedzi. Marginalnie zaznaczyć należy, że jeżeli podmiot uprawniony podejrzewa naruszenie wyłącznego prawa do odmiany, to korzysta on z uprawnień wymienionych w art. 36b ustawy.

W ustawie o ochronie prawnej odmian roślin wyróżnić można dwie drogi prawne, w ramach których możliwe jest dochodzenie roszczeń związanych z naruszeniem praw wynikających z ustawy²¹: drogę administracyjną i drogę

²⁰ Ustawa z 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej, Dz. U. 2001, Nr 49, poz. 508.

²¹ Por. postanowienie SN z 21 maja 2002 r., III CK 53/03, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna” 2003, nr 2, poz. 31.

cywilną²². Rozróżnienie to opiera się na kwalifikacji naruszenia i stanu faktycznego, z którego to naruszenie wynikło. Treść art. 23a u.o.p.o.r. została zawarta w rozdziale 2 ustawy: „Wyłączne prawo hodowcy”, a jego przepis zobowiązuje posiadacza gruntów rolnych albo reprezentującą go organizację do przekazywania hodowcom albo organizacjom hodowców na ich wniosek, pisemnej informacji dotyczącej wykorzystania materiału ze zbioru jako materiału siewnego, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku. Następnie, w wykonaniu obowiązku dostosowania prawa polskiego do wymogów dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej²³ – w rozdziale 2a ustawy: „Dochodzenie roszczeń w postępowaniu cywilnym” zamieszczono art. 36a²⁴. Zgodnie z tym artykułem hodowcy, którego wyłączne prawo zostało naruszone, przysługuje przeciwko osobie, która je naruszyła, prawo do żądania zaniechania naruszenia, usunięcia skutków naruszenia, naprawienia wyrządzonej szkody bądź wydania uzyskanych korzyści. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na znaczące różnice w roszczeniach wynikających z obu przywołanych przepisów. Roszczenie o nakazanie udzielenia informacji z art. 23a ust. 1 u.o.p.o.r. to roszczenie, które aktualizuje się w sytuacji nieudzielenia hodowcom informacji dotyczącej wykorzystania materiału ze zbioru odmian objętych odstępstwem rolnym jako materiału siewnego²⁵. Można więc przyjąć, że do aktualizacji roszczenia o nakazanie udzielenia informacji nie jest wymagane uprzednie naruszenie naruszenia prawa.

Natomiast art. 36a u.o.p.o.r. dotyczy sytuacji, w której już nastąpiło naruszenie prawa wyłącznego do odmiany, i formułuje on środki ochrony cywilnoprawnej²⁶. Wspólnie z art. 36b u.o.p.o.r. ma ułatwić gromadzenie dowo-

²² P. Gała, M. Korzycka-Iwanow, w: R. Skubisz (red.), *System prawa prywatnego*, t. 14A, s. 1054–1055.

²³ Dz. Urz. UE L 195 z 2 czerwca 2004 r., s. 16, szerzej na temat implementacji: A. Tischner, T. Targosz, *Dostosowanie polskiego prawa własności intelektualnej do wymogów prawa wspólnotowego. Uwagi na tle projektu z dnia 24 maja 2006 r. ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz o zmianie innych ustaw*, „Prace Instytutu Prawa Własności Intelektualnej Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2007, z. 97, s. 79; S. Sołtyński, A. Nowicka, op. cit., s. 1063.

²⁴ Ustawa z 9 maja 2007 r. o zmianie ustawy o Prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 99, poz. 662.

²⁵ K. Jasińska, *Charakter roszczenia o nakazanie udzielenia informacji z art. 23a ust. 1 ustawy o ochronie prawnej odmian roślin – majątkowy czy niemajątkowy?*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2014, z. 124, s. 78.

²⁶ M. Krajewski, *Roszczenia odszkodowawcze w prawie własności intelektualnej*, w: *Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej według kodeksu cywilnego*, Warszawa 2011, teza 3.8, Lex/el 2016.

dów do dochodzenia przyszłych roszczeń w postępowaniu cywilnym, ewentualnie ma usprawnić wykonanie decyzji sądowej.

Jeżeli chodzi o wybór trybu postępowania w sytuacji, kiedy zobowiązany uchyla się od udzielenia informacji, to wstępnie wskazać należy, że zgodnie z art. 3 u.o.p.o.r. do postępowania w sprawach uregulowanych w tej ustawie stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego²⁷, chyba że przepisy ustawy stanowią inaczej. Przepisy k.p.a. znajdują zastosowanie do postępowania przed COBORU, gdyż jest ono postępowaniem określonym w art. 1 k.p.a.²⁸ Natomiast w rozdziale 2a u.o.p.o.r. ustawodawca stylizował sprawy, dla dochodzenia których właściwa jest droga postępowania cywilnego. W tym miejscu wypada podkreślić, że zgodnie z aktualnym orzecznictwem sądowym ochronie prawnej powinno podlegać już samo twierdzenie o istnieniu prawa²⁹. Prawo do żądania ochrony prawnej to fundamentalne prawo obywatela. Prawo do sądu pozostaje w ścisłym związku z prawem procesowym³⁰. Odwołując się do pojęcia sprawy cywilnej w rozumieniu art. 1 k.p.c.³¹, wskazać należy, że kwalifikacja sprawy jako cywilnej została oparta na dwóch kryteriach: materialnym i formalnych. W znaczeniu materialnym sprawami cywilnymi są sprawy ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego, opiekuńczego i prawa pracy. Innymi słowy, są one ze swej natury sprawami cywilnymi³². Sprawami cywilnymi w znaczeniu formalnym są sprawy, które ze względu celowościowych, zostały przez ustawodawcę skierowane do rozpoznania przez sądy powszechne i Sąd Najwyższy, a ich źródło stanowi prawo publiczne³³.

Mając na uwadze powyższe, należy przyjąć, że ustawodawca w przypadku odmowy udzielenia informacji jako drogę właściwą wskazuje postępowanie cywilne. W proponowanym ujęciu sprawę w przedmiocie „zobowiązania

²⁷ T. jedn.: Dz. U. 1960, poz. 168 ze zm.

²⁸ M. Lampart, *Komentarz do art. 3 ustawy o ochronie prawnej odmian roślin*, w: K. Felchner (red.), *Ustawa o ochronie prawnej odmian roślin. Komentarz*, Warszawa 2009, Lex/el 2009.02.01.

²⁹ Por. uzasadnienie wyroku TK z 10 lipca 2000 r., Sk 12/99, „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego” 2000, nr 5, poz. 143 z powołaną w nim literaturą i orzecznictwem SN.

³⁰ H. Pietrzykowski, *Zarys metodyki pracy sędziego w sprawach cywilnych*, Warszawa 2005, s. 17.

³¹ T. jedn.: Dz. U. 1964, poz. 296 ze zm.

³² T. Zembrzowski, *Komentarz do art.1 Kodeksu postępowania cywilnego*, w: H. Dolecki, T. Wiśniewski (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1: *Artykuły 1–366*, Warszawa 2013, wyd. 2, Lex/el 2013.01.30.

³³ Zob. Z. Resich, *Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach cywilnych*, Warszawa 1962, s. 24.

do udzielenia informacji” wypadaloby³⁴ zakwalifikować jako sprawę cywilną w znaczeniu materialnym. Znaczenie formalne nadaje się tym sprawom, które uchodzą za sprawy cywilne ze względu na to, że ich rozpatrzenie następuje na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego z mocy przepisów zawartych w innych ustawach. Natomiast roszczenie o udzielenie informacji z art. 23a u.o.p.o.r. jest niewątpliwie roszczeniem cywilnoprawnym, które może być dochodzone w procesie cywilnym. Ustawodawca w ustawie o ochronie prawnej odmian roślin nie wskazuje wprost na cywilnoprawną ścieżkę dochodzenia roszczenia informacyjnego z art. 23a u.o.p.o.r., ale wynika ona z jego charakteru. Przepisy art. 23a stanowią bowiem źródło cywilnoprawnego stosunku obligacyjnego. Hodowca ma prawo domagać się świadczenia – informacji, a posiadacz gruntu rolnego ma obowiązek świadczenia to spełnić – udzielić informacji. Stanowi ono zatem sprawę cywilną w znaczeniu materialnym.

Samo przekonanie o istnieniu drogi cywilnej w konkretnej sprawie, tj. przynależności tej sprawy do jurysdykcji sądów powszechnych³⁵, nie oznacza, że sprawę tę rozpozna dowolny sąd powszechny. Właściwość sądu oznacza kompetencję danego sądu do rozpoznania konkretnej sprawy³⁶. W pierwszej instancji sprawy cywilne rozpoznawane są przez sądy rejonowe i sądy okręgowe. Przepisy k.p.c. o właściwości rzeczowej oznaczają rodzaj spraw poddanych tym sądom. W art. 16 k.p.c. ustawodawca zawarł zasadę, że sprawy cywilne w pierwszej instancji są rozpoznawane przez sądy rejonowe, z wyjątkiem tych spraw, dla których ustawodawca zastrzegł właściwość sądów okręgowych.

Pomimo że w doktrynie zaprezentowano pogląd, iż sprawa o nakazanie udzielenia informacji w trybie art. 23a ust. 1 u.o.p.o.r. jako roszczenie majątkowe podlega rozpoznaniu przez sąd rejonowy albo przez sąd okręgowy, w zależności od wartości przedmiotu sporu³⁷, to jednak z poglądem tym nie można się zgodzić. Zarówno dominująca część doktryny, jak i orzecznictwo sądowe³⁸ przyjmuje odmienne stanowisko. W piśmiennictwie z dziedziny ochrony dóbr intelektualnych w rolnictwie wskazuje się, że omawiane rosz-

³⁴ Por. K. Jasińska, *Charakter...*, s. 79.

³⁵ J. Jodłowski et al., *Postępowanie cywilne*, wyd. 6, Warszawa 2009, s. 162.

³⁶ Zob. uchwała składu 7 sędziów SN – wpisana do księgi zasad prawnych – z 25 października 1965 r., III CO 58/65, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna i Pracy” 1966, nr 7–8, poz. 107.

³⁷ Odmienne K. Jasińska, *Charakter...*, s. 85–86.

³⁸ Zob. postanowienie SN z 9 lipca 2009 r., II PK 240/08, Lex, nr 535829; wyrok SN z 27 marca 2008 r., II CZ 4/08.

czenie jest rozpoznawane w pierwszej instancji przez sądy okręgowe na mocy przepisów art. 17 pkt 2 k.p.c., a twierdzenie to znajduje oparcie w jego niemajątkowym charakterze³⁹. Skoro roszczenie o udzielenie informacji dotyczących odstępstwa rolnego ma charakter niemajątkowy, to brak możliwości określenia wartości przedmiotu sporu. Omawiane roszczenie informacyjne z art. 23a u.o.p.o.r. ma na celu ukształtowanie oznaczonego stosunku osobistego. Hodowca (lub organizacja hodowców) domaga się od posiadacza gruntów rolnych udzielenia informacji, których udzielić mu może tylko posiadacz gruntów rolnych⁴⁰. Z kolei uzyskane informacje służą kontroli w zakresie należytego wywiązywania się przez posiadacza gruntów rolnych z obowiązków wynikających z instytucji odstępstwa rolnego. Tożsame stanowisko prezentują sądy, uznając, że do rozpoznania roszczenia z art. 23a ust. 1 u.o.p.o.r. uprawnione są w pierwszej instancji sądy okręgowe, kwalifikując je ogólnie do roszczeń z zakresu ochrony dóbr niematerialnych⁴¹.

5. Organizacja hodowców jako strona postępowania cywilnego

W niektórych orzeczeniach sądów powszechnych z 2010 i 2011 r. przyjmowano, że podmiotem uprawnionym w zakresie roszczenia z art. 23a ust. 1 u.o.p.o.r. w ramach procesu cywilnego jest tylko hodowca, a analogicznych uprawnień nie posiadają organizacje zrzeszające hodowców. To z kolei powodowało, że sądy odmawiały udzielenia ochrony prawnej w ramach powództwa „o zobowiązanie do udzielenia informacji”, wnoszonego przez organizacje hodowców⁴². Rozbieżności w tej materii zostały usunięte z obrotu prawnego przez zainicjowane przez organizacje hodowców postępowania odwoławcze.

Jednakże na tle podjętych rozważań istotne znaczenie ma analiza pojęcia strony procesowej oraz problematyki legitymacji procesowej. Proces cywilny został oparty na zasadzie dwustronności. Oznacza to, że toczy on się pomiędzy stroną go inicjującą, zwaną powodem bądź stroną powodową, a drugą

³⁹ M. Korzycka, P. Gała, op. cit., Nb160, s. 1045.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Np. wyrok SA w Gdańsku z 22 marca 2013 r., V ACa 78/13, Lex, nr 1322463; wyrok SO w Gorzowie Wielkopolskim z 20 grudnia 2011 r., I C 240/11, niepubl.; wyrok SA w Białymstoku z 16 listopada 2012 r., I ACa 551/12, Lex, nr 1235985.

⁴² Zob. np. postanowienie SO w Poznaniu z 16 sierpnia 2011 r., I C 1753/11, niepubl.; postanowienie SA w Poznaniu z 19 października 2011 r., I ACz 1510/11, niepubl.

stroną, przeciwko której postępowanie to zostało wszczęte, zwaną pozwanym bądź stroną pozwaną⁴³.

Z punktu widzenia podmiotu uprawnionego do żądania informacji i procesowej egzekucji tego prawa odnieść należy się również do pojęcia zdolności sądowej. Proces cywilny pozostaje w toku, kiedy strona procesu cywilnego posiada zdolność sądową. Zdolność sądowa jest kwalifikacją prawną podmiotu, decydującą o tym, czy może on być stroną postępowania sądowego w sprawach cywilnych. Ustawodawca w art. 64 k.p.c. wskazuje, że każda osoba fizyczna i prawna ma zdolność występowania w procesie jako strona (zdolność sądowa). Zdolność sądową mają także jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną.

Natomiast legitymacja procesowa oznacza uprawnienie do występowania w danym procesie w charakterze powoda (legitymacja czynna) lub pozwanego (legitymacja bierna). Innymi słowy, stanowi ona tytuł prawny do żądania ochrony prawnej w zawisłym przed sądem postępowaniu. Zaliczana jest do przesłanek postępowania o charakterze materialnym, gdyż to normy o charakterze materialnym decydują z jednej strony o podmiocie uprawnionym do żądania ochrony prawnej, a z drugiej – przeciwko komu takie żądanie może zostać skierowane. Na gruncie prawa materialnego rozstrzygnięcie o istnieniu bądź braku legitymacji procesowej zapada na tle poddanego osądowi stanu faktycznego. Legitymacja procesowa jest więc uprawnieniem, które musi posiadać strona w konkretnej sprawie. Rozróżnia się legitymację materialną i legitymację formalną. Ta pierwsza – gdy idzie o legitymację czynną – oznacza posiadanie przez daną osobę prawa podmiotowego lub interesu prawnego mogącego podlegać ochronie na drodze sądowej. Legitymacja formalna oznacza zaś uprawnienie do wytoczenia powództwa i popierania go w celu ochrony praw podmiotowych własnych lub cudzych. Najczęściej legitymacja materialna i formalna zespalają się. Warunkiem pozytywnego rozstrzygnięcia merytorycznego w procesie jest posiadanie legitymacji procesowej przez stronę powodową i stronę pozwaną. Sama treść tej legitymacji jest różna, albowiem powód to strona uprawniona, a pozwany jest stroną zobowiązaną. Wspólny jest ich przedmiot, którym jest rozpoznanie i rozstrzygnięcie sprawy w procesie cywilnym. Na marginesie wypada wskazać, że czymś innym jest nieprecyzyjne nazwanie podmiotu, czymś innym pozwanie przez podmiot nieistniejący (brak zdolności sądowej) lub inny niż strona umowy (brak legitymacji czynnej). Obowiązkiem sądu jest zbadanie istnienia legitymacji pro-

⁴³ K. Knoppek, *Postępowanie cywilne w pytaniach i odpowiedziach*, wyd. 2, Warszawa 2010, s. 156.

cesowej po obu stronach procesu, i to w każdej sprawie cywilnej z osobną⁴⁴. Legitymacji procesowej nie posiada strona, której nie przysługuje tytuł prawny do żądania udzielenia jej ochrony prawnej w danym postępowaniu sądowym. Zgodnie zaś z poglądami judykatury brak legitymacji procesowej – zarówno czynnej, jak i biernej – uzasadnia oddalenie powództwa⁴⁵.

Ustawa o ochronie prawnej odmian roślin nie zawiera definicji „organizacji hodowców”. Wykładni tego pojęcia dokonał Europejski Trybunał Sprawiedliwości, uznając, że regulacja prawna art. 3 rozporządzenia nr 1768/95 ma na celu umożliwienie posiadaczom odmian chronionych na szczeblu unijnym zorganizowanie się w taki sposób, aby mogli oni skutecznie egzekwować swoje prawa wynikające z art. 14 rozporządzenia nr 2100/94⁴⁶. W ustawie wskazuje się, że do uprawnień organizacji hodowców zawartych w art. 23a i 23c u.o.p.o.r. należy zarówno żądanie udzielenia pisemnych informacji, jak i kontrola zgodności przedstawionych informacji.

W tym miejscu należy przypomnieć treść art. 23a 1 u.o.p.o.r., zgodnie z którym posiadacz gruntów rolnych, z wyłączeniem posiadacza gruntów rolnych określonego w art. 23 ust. 3, albo organizacja reprezentująca posiadaczy gruntów rolnych przekazuje hodowcom albo organizacjom hodowców, na ich wnioski, pisemną informację dotyczącą wykorzystania materiału ze zbioru, o którym mowa w art. 23 ust. 2 pkt 1, jako materiału siewnego w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku. Tym samym można podnieść, że prosta wykładnia językowa nie pozostawia żadnej wątpliwości, że organizacja hodowców posiada w tym aspekcie pełną samodzielność⁴⁷. Jej pozycję prawną można porównać z pozycją organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

6. Podsumowanie

Powyższe rozważania pozwalają na sformułowanie następujących wniosków. Po pierwsze, zasadne jest twierdzenie, że wyłączne prawo daje hodowcy dwojakiego rodzaju korzyści. Wraz z prawem do zarobkowego korzystania

⁴⁴ M. Uliasz, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2008, s. 95–100.

⁴⁵ K. Kołakowski, w: K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 1: *Komentarz do artykułów 1–366*, wyd. 5, Warszawa 2010, s. 355–366.

⁴⁶ Orzeczenie ETS z 11 marca 2004 r., C-182/01, „Zbiory Orzecznictwa Trybunału Europejskiego” 2004, s. 1.

⁴⁷ Por. wyrok SA we Wrocławiu z 15 marca 2013 r., I ACa 183/13, niepubl.

z wyhodowanej albo odkrytej i wyprowadzonej odmiany hodowca uzyskuje zarówno uprawnienia, jak i roszczenia służące jego realizacji. Jednym z nich jest roszczenie z art. 23a ust. 1 u.o.p.o.r.

Po drugie, przyznanie wyłącznego prawa do odmiany rośliny na szczeblu krajowym lub wspólnotowym decyduje o tym, jakie przepisy znajdą zastosowanie w zakresie jej ochrony prawnej. Ta sama odmiana nie może stanowić przedmiotu ochrony na obu poziomach. Dla odmian roślin chronionych na szczeblu krajowym ma zastosowanie krajowa ustawa o ochronie prawnej odmian roślin, a dla odmian roślin chronionych na szczeblu unijnym – przepisy rozporządzenia Rady (WE) nr 2100/94 i jego aktów wykonawczych.

Po trzecie, zarówno wniosek hodowcy (odpowiednio organizacji hodowców) zobowiązujący do udzielenia pisemnej informacji co do korzystania materiału ze zbioru odmiany chronionej wyłącznym prawem jako materiału siewnego, jak i powództwo o nakazanie udzielenia informacji w trybie art. 23a ust. 1 u.o.p.o.r. nie są uzależnione od wykazania uprzedniego naruszenia prawa wyłącznego. Ich wyrazem jest realizacja uprawnień ekonomicznych hodowcy i ustawodawca nie narzuca w tym przedmiocie szczególnych warunków.

Po czwarte, uprawnienia organizacji hodowców wynikają wprost z ustawy o ochronie prawnej odmian roślin. W świetle ustawy posiada ona niezależność, nie występuje w imieniu hodowców, jednakże w istocie na rzecz hodowców. Posiada samodzielną legitymację czynną w procesie cywilnym. Nie jest podmiotem, który jedynie umownie zarządza cudzym prawem. Można powiedzieć, że realizuje uprawnienia i dochodzi roszczeń w imieniu hodowcy będącego jej członkiem.

LEGAL ASPECTS OF THE RIGHT TO INFORMATION IN LIGHT OF THE ACT ON LEGAL PROTECTION OF PLANT VARIETIES

Summary

The aim of the considerations presented in this article was an attempt to determine to what extent legal regulations ensure proper realisation of the breeder's right to information. It is concluded that among other things neither the breeder's application (of that of an organisation of breeders) requesting written information regarding the use of material from a plant variety protected by an exclusive right as seeding material, nor a claim concerning the obligation to provide information in a manner provided for in Article 23a clause 1 of the Act on Legal Protection of Plant Varieties are contingent upon determination of a prior violation of the exclusive right.

DELLA PROBLEMATICA GIURIDICA DELLA COMPETENZA DI FORNIRE INFORMAZIONI ALLA LUCE DELLA LEGGE SULLA TUTELA GIURIDICA DELLE VARIETÀ VEGETALI

Riassunto

L'articolo si propone di rispondere alla domanda in quale misura la regolazione giuridica garantisca l'attuazione delle competenze di fornire informazioni da parte dell'allevatore. Nella parte conclusiva, l'autrice afferma tra l'altro che sia la domanda dell'allevatore (esattamente dell'organizzazione di allevatori), la quale obbliga a dare informazioni scritte riguardo all'uso del materiale proveniente dalla raccolta della specie protetta col diritto esclusivo come sementi, sia l'azione ingiuntiva volta ad imporre l'obbligo informativo a seconda del rito dell'art. 23 della legge sulla tutela giuridica delle varietà vegetali, non dipendono dal dimostrare una precedente violazione del diritto esclusivo. La loro espressione è la realizzazione delle competenze economiche dell'allevatore e il legislatore non impone condizioni specifiche in materia.